

КОРЕКЦІЯ УВАГИ У ПЕРШОКЛАСНИКІВ ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Марченко І.С.

кандидат педагогічних наук, доцент

Лужецька Г.М.

інститут корекційної педагогіки та психології

НПУ імені М.П.Драгоманова

Стаття присвячена вивченню особливостей та корекції уваги у першокласників школи для дітей із тяжкими порушеннями мовлення. У статті висвітлено поетапну методику корекції зорової та слухової уваги у даної категорії дітей. Подана система завдань і вправ у відповідності з їх віковими та психологічними особливостями та вимогами загальноосвітньої програми навчання дітей першого класу. Опрацьовані результати формульованого навчання.

The article is dedicated to the problem of investigation peculiarity and concentration correction of first-year pupils attention from school for children with bad speech disorder. This article addressed to the gradual methods of visual attention and auditory attention of this category of children. The system of comments and exercises according to the special education and general education of this school are advanced. The results of forming education are analysed and represented.

Ключові слова: слухова, зорова увага, діти з тяжкими порушеннями мовлення, корекція.

Key words: visual, auditory attention, children with difficult speech disable, correct.

З огляду на сучасні тенденції розвитку освітньої школи, її вимог та інклюзії до рівня навчально-пізнавального процесу дітей із тяжкими вадами мовлення, важливим питанням постає особливості та розвиток психічних процесів, і зокрема уваги, у зазначеній категорії дітей.

За даними психологічних досліджень пізнавальна діяльність дітей із порушеннями мовлення має свої особливості розвитку. Так, відомо (О.М.Мастюкова, Л.С.Волкова, Ю.О.Ельконін, І.П.Павлов, О.М.Леонтьєв, Е.Г.Шипіцина, Г.Ф.Сергєєва, С.Ю.Конопляста, І.С.Марченко, І.В.Мартиненко, М.К.Шеремет), що вивчення психолого-педагогічних основ формування пізнавальної діяльності у дітей із тяжкими порушеннями мовлення є актуальним не лише з точки зору визначення змісту корекційно-логопедичної роботи, а й визначення особистісних якостей даної категорії дітей, які можуть завадити, або ж навпаки, спонукати до позитивної результативності у навчальній діяльності та логопедичної роботи в цілому.

Одним із базисних психічних процесів розвитку мовленнєвої діяльності, мисленнєвих операцій, а також становлення загальних та спеціальних навчальних здібностей є увага. Багато вчених (П.Я.Гальперін, Н.Ф.Тализіна, Н.О.Усанова, Л.І.Переслені, Т.А.Фотекова, Ю.Ф.Гаркуша, опосередковано С.Ю.Конопляста, Н.В.Чередніченко, І.В.Мартиненко, М.К.Шеремет) присвятили свої праці дослідженням розвитку уваги. Вона є важливим аспектом для оволодіння знаннями, уміннями і навичками в процесі будь-якої діяльності; вона має ряд особливостей, складну функціональну структуру, специфічні властивості, що сприяють протіканню інших психічних процесів: відчуттів, пам'яті, сприймання, мислення.

Розвиток видів та властивостей уваги першокласників пов'язаний із становленням предметної, ігрової, пізнавальної та навчальної діяльності дитини і відбувається у тісному взаємозв'язку зі становленням довільності як риси особистості. Увага характеризується різними якісними проявами-властивостями. До них відносять: стійкість, концентрацію, переключення, коливання, розподіл та обсяг уваги. Увага першокласника більше диференціюється та інтегрується з іншими психічними процесами (сприйманням, пам'яттю, волею). Складність і тривалість уроків та постановка пізнавальних завдань вимагає від першокласника досить стійкої, значної за обсягом, керованої уваги, а успішна організація навчальної роботи дітей 1-го класу потребує постійної турботи про розвиток у них довільної уваги та формування вольових зусиль у подоланні труднощів під час оволодіння знаннями.

Нами було проведено констатувальне дослідження, метою якого було виявлення рівня сформованості різних видів та властивостей уваги у дітей із ТПМ.

Для з'ясування особливостей уваги у дітей першого класу з ТПМ були використані такі психологічні методики (Шульте, П'єрона-Рузена, Крепелінга), які успішно використовуються для обстеження першокласників із нормальним розвитком, і які попередньо були адаптовані нами до роботи із дітьми І ТПМ.

Результати, отримані під час використання даної методики, допоможуть найбільш змістовно охарактеризувати особливості розвитку уваги дитини з ТПМ, а також визначити на цій основі напрямки корекційної роботи.

Були використані такі завдання: методика «Коректурна проба» (буквений варіант) за А.М.Крепелінгом, методика «Червоно-чорна таблиця», таблиці Шульте, модифікація методу П'єрона - Рузера, завдання «Доручення», завдання «Луна», завдання «Запам'ятай слова».

Для визначення особливостей уваги нами були розроблені оцінні критерії та рівні виконання завдань методики.

Дослідження з вивчення особливостей розвитку уваги дітей з тяжкими порушеннями мовлення показали, що ці діти знаходяться на значно нижчій сходинці формування уваги, ніж їх однолітки, що мають нормальний мовленнєвий розвиток. Крім того, ця категорія дітей є неоднорідною за рівнями розвитку окремих властивостей уваги. Переважно діти легко включалися в роботу та з інтересом ставилися до поставлених завдань. Проте, швидко втомлювались та відволікались на зовнішні подразники. Працездатність різко знижується. При правильному виконанні завдань – задоволені собою і бажали продовження роботи. Допомога експериментатора у вигляді додаткових пояснень полегшувала дітям виконання завдань.

З'ясовано, що у дітей із ТПМ переважає зоровий тип уваги, оскільки домінуючим і більш збереженим є зорове сприймання. Рівень розподілу, продуктивності, стійкості, вибіркової уваги у процесі розумової діяльності є значно нижчим, ніж у дітей з нормальним розвитком. Для більшості дітей із тяжкими порушеннями мовлення характерним є недостатньо стійка готовність до сприймання інформації; недостатнє усвідомлення мети завдання, цілеспрямованості діяльності, спроможності утримувати інструкцію і контролювати свої дії, здатності довільно керувати своїми діями за покроковою інструкцією, виконувати завдання за зразком.

Під час діагностики актуального рівня розвитку уваги було виявлено значні потенційні можливості у першокласників із ТПМ щодо розвитку уваги в умовах спеціального корекційного навчання.

Нами було проведено формувальний експеримент базі спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату №6 м. Львова для дітей з тяжкими порушеннями мовлення у другу половину дня 2 місяці (жовтень – листопад 2010 р.), метою якого було розвиток різних видів уваги у зазначеній категорії дітей.

Оптимальною формою роботи обрано спеціальні завдання навчального характеру з комплексним дидактичним навантаженням, які дозволяють використовувати різні види діяльності дітей молодшого шкільного віку. Система завдань розроблялася спеціально для того, щоб кожен логопед, вчитель міг використовувати їх як на комплексних (на заняттях з логоритміки, розвитку мовлення, уроках письма, математики) так і індивідуальних корекційних заняттях.

Цілеспрямований вплив на розвиток уваги передбачав такі завдання:

- розвиток уваги дітей (переключення, розподілу, стійкості, обсягу);

- розвиток умінь слухати, розуміти навчальне завдання та готовність виконувати його згідно поставлених вимог;

- розвиток умінь знаходити помилки у виконанні навчального завдання.

У процесі розроблення системи корекційних завдань ми спиралися на принципи, які визначають мету, завдання, методи та засоби корекційно-розвивального впливу, сутність яких відображає взаємозв'язок розвитку різних сторін особистості дитини та нерівномірність цього розвитку.

Робота проводилась у двох напрямках:

1. Використання спеціальних вправ, що тренують основні властивості уваги: об'сяг, розподіл, концентрацію, стійкість та переключення.

2. Використання вправ, в яких поєднуються відносно стійкі властивості уваги (індивідуально-типологічні особливості уваги, викликані також типом нервової системи), на основі яких формується уважність як властивість особистості.

Визначені напрямки роботи корекції уваги дітей із тяжкими порушеннями мовлення ми реалізували через блоки вправ, погруповані за властивостями.

Блок 1. Вправи для збільшення об'сягу уваги

№ 1. На словесному матеріалі

Заняття проводиться колективно та включає в себе елементи змагання. Дітям пропонують за сигналом «Увага!» фіксувати поглядом середину екрану та постаратися прочитати запропонований на короткий час (не більш як на 0,5 с) матеріал та записати його. При цьому дітям повідомляють, що якщо вони записали більше 5 букв в двох найбільших словах, то вони виграли (в процесі тренувань необхідний об'сяг збільшується), якщо менше, то програли. Переможці отримують приз.

Обладнання: епідіаскоп, слайди.

1) Безсмысленні слова, які складаються з 3-9 приголосних букв, наприклад:

РБВЛ; ЖКПРЧ; КПТНСД; ДПВ; БМДРКЛФ; СТПЦГВДК; МВПКШЛЧ; КТМЦ; ДЗНТК; ШРВТБЧ; ШГС; МВХШТСГ; ЖГВПРМТК; БРНЦДКСЧГ.

Всього 14 слайдів – два різних набори по 7.

2) Знайомі слова рідною мовою, які складаються з 4-16 букв, наприклад:

Стіл, чашка, машина, цукерка, олівець, телевізор, магнітофон, мотоцикліст, відрядження; ваза, плита, сонце, чорнило, пістолет, спектакль, автомобіль, конструктор, велосипедист.

Всього 18 слайдів – два різних набори по 9.

3)Словосполучення, які складаються з 5-16 букв, наприклад:

Я біжу	Що ти
Дай мені	Я плаваю
Іде дим	Мені ліньки
Подвір'я чисте	Один – воїн
Все по коліно	Пташка співає
Робота не вовк	Ділу – час
Щастя у праці	Вода в решеті

Всього 18 слайдів – два різних набори по 9. Слайди кожного завдання показують у зростаючому порядку кількість букв. На занятті можна використовувати як 1 заняття цієї серії, так і 2 чи 3. зміст завдань може змінюватись в залежності від підготовки дітей, їх вікових та індивідуальних особливостей.

№ 2. На цифровому матеріалі

Завдання розраховане на індивідуальний прийом, тому якщо воно включене в роботу групи, то доцільніше розбити її на трійки та провести у вигляді сюжетно-рольової гри. Кожному учаснику присвоюється відповідна роль: “вчитель”, “учень”, “контролер” – зі зміною ролей по колу. “Учень” сидить за столом, і “вчитель” показує йому таблиці у порядку їх номерів: 1, 2, 3, 4. зміна таблиць. Після закінчення роботи з таблицею її замінюють іншою. Перед показом таблиці 1 “вчитель” повідомляє інструкцію: “Зараз я буду показувати послідовно, одну за одною 4 таблиці з числами. (Числа розкидані в таблиці не по порядку). Як тільки я покажу першу таблицю, потрібно якнайшвидше знайти в ній числа у зростаючому порядку, починаючи з одиниці: 1, 2, 3, 4 і т. д. Ти повинен показувати їх указкою та називати вслух, голосно і чітко”.

“Контролер” за допомогою секундоміра фіксує час затрачений на роботу з кожною таблицею, а також кількість допущених помилок (по можливості). Як показує практика, бажано, щоб первинне застосування завдання проходило всеж таки в індивідуальному порядку, і тільки тоді коли діти засвоять його зміст, запропонувати його в якості гри.

Обладнання: Секундоміри, указки, 4 цифрові таблиці з числами (кількість цифр змінюється відповідно до збільшення об'єгу уваги від заняття до заняття. Первинно ж таблиці включають числа від 1 до 9, потім їх кількість доводиться до 25), розміщені у випадковому порядку.

1	7	4
9	5	2
3	6	8

3	5	2
1	8	6
7	9	4

Блок 2. Вправи, спрямовані на збільшення рівня розподілу уваги

№ 1. Прочитайте вголос невелике речення. Читання супроводжується тихим постукуванням олівцем по столу. Діти повинні запам'ятати текст та підрахувати число ударів.

Можна провести цю вправу в якості змагання: хто правильно підрахував, той виграв. Переможець отримує, наприклад, червоний кружечок. Так як на занятті краще пограти кілька разів, підрахунок вигравшів в кінці заняття, а переможці якимось нагороджуються.

В процесі занять кількість речень, що використовуються в тексті, збільшується.

№ 2. Дана вправа використовується як для індивідуальної роботи, так і для колективної, при цьому можна користуватися індивідуальними таблицями чи двома слайдами та епідіаскопом.

Можливі три варіанти роботи:

а) з таблицею № 1;

б) з таблицею № 2;

с) з обома таблицями (спершу з таблицею №1, а після 10 хв перерви з таблицею № 2).

Час роботи обмежено: з таблицею № 1 – 3 хв, з таблицею № 2 – 7 хв.

Вчитель повідомляє дітям: "Перед вами таблиця, в якій у довільному порядку розподілені числа від 1 до 25. Всього в таблиці 16 чисел, це означає, що 9 пропущено. У вас є аркуш паперу на якому надруковано ряд чисел від 1 до 25. Ви повинні відшукати в таблиці числа по порядку, починаючи з 1. якщо ви не знайдете в таблиці якесь число, викресліть його в листку з числами. Виправлення не допускаються, намагайтеся працювати без помилок".

Аналогічна робота проводиться і з таблицею № 2, тільки кількість чисел дещо збільшено: використовується 25 чисел, а діапазон – від 1 до 30.

При отриманні хороших відповідей в результаті занять діапазон використання чисел може бути значно розширений: до 40 і навіть до 70, кількість можна залишити без змін – 25 чисел, тобто таблиця з 25 ячеек.

Таблиця № 1

1	18	5	9
3	13	22	6
8	19	7	21
25	10	4	15

Таблиця №2

	1	12	27
13	30	5	11
9	14	23	2
24	20	8	19

Блок 3. Вправи для підвищення концентрації та стійкості уваги

№ 1 "Підвищення концентрації та стійкості зорової уваги"

Заняття може проводитись як колективно, так і індивідуально. Перед початком роботи дітям повідомляють завдання: "перед вами на аркуші паперу ряд переплутаних ліній. Кожна з них починається зліва і закінчується справа. Ваше завдання – прослідкувати кожну лінію зліва направо і в тій клітинці, де вона закінчується, поставити її номер. Починати потрібно з першої лінії, потім перейти до лінії 2 тощо до кінця".

Кількість ліній, яку пропонують учням, залежить від рівня їх підготовки. Практика показує, що зазвичай це 5-8 ліній. Спершу можна дозволити дітям допомагати собі пальцем чи олівцем, поступово переходячи, по можливості, до тільки зорового слідування на подальших заняттях. Як тільки дитина "розплутає" запропоновану кількість ліній, їх число повинно бути збільшено швидко та без допомоги підручних засобів.

Робота з цією вправою може проводитись у двох варіантах:

- без обмежень часом (коли той, хто виконав завдання, піднімає руку і вчитель записує його час в індивідуальний бланк, який постійно ведеться. Це дає можливість порівняти отриманий час з попереднім);

- з обмеженням часу (тобто вчитель дає команду "Стоп!", та всі одночасно закінчують роботу).

Інтервал встановлюють відповідно до підготовки дітей та їх віку.

Результати опрацьовують таким чином.

У варіанті з часовим обмеженням, опрацювання зводиться до підрахунку числа правильно простежених ліній (кількості помилок та числа ліній, що залишились непростеженими); у варіанті без часового обмеження додається ще час затрачений на виконання завдання. В цьому випадку вираховується показник успішності виконання завдання (У): $У = Т \times Vд / Vпр$

Де Т – час виконання завдання (хв); Vд – дана кількість ліній

Vпр – кількість правильно простежених ліній.

Обладнання: секундоміри, спеціальні бланки "Переплутані лінії":

Цю вправу можна провести у вигляді цікавого матеріалу. Наприклад, замість клітинок використовувати тварин (членів сім'ї і т.д.), від яких ідуть переплутані лінії до їжі (дітей, іграшок, подарунків тощо), тобто необхідно визначити хто що їсть, хто чим бавиться, в кого які подарунки тощо.

№ 2 "Підвищення концентрації слухової уваги"

Для цього доцільно проводити арифметичні диктанти, але значення його полягає в тому, що кожне завдання складається з деяких дій.

Наприклад, вчитель повідомляє:

"Зараз я буду читати вам арифметичні задачі. Ви повинні вирішувати їх в умі. Отримані числа також потрібно тримати в умі. Результати запишете тільки тоді, коли я скажу: "записуйте!" Сам зміст задач залежить від віку дітей, їх підготовки, програмного матеріалу. Ось деякі з них:

1 клас – "Дані два числа: 6 і 3... Складіть перше число та друге... і від отриманого числа відніміть 2... Після цього відніміть ще 4... записуйте!.." (відповідь: 3)

"Дано два числа: 15 і 23... Першу цифру другого числа додайте до першої цифри першого числа... відніміть від отриманого числа 2 і додайте 7... Записуйте!.." (відповідь: 8)

2 клас – "Дано два числа: 27 і 32... Першу цифру другого числа помножьте на першу цифру першого числа... від отриманого результату відніміть другу цифру другого числа... Записуйте!.." (відповідь: 4)

"Дано два числа: 82... і 68... До першої цифри другого числа додайте другу цифру першого числа... а отриману суму поділіть на 4... Записуйте!.."

Подібні вправи можна ввести в ігровий момент: фокусника чи чарівника, який може відгадувати числа – "Загадай число... додай до нього 5, відними 2... відними те число яке ти задумав та помнож отриману різницю на 4... В тебе вийшло..."

Наведені вправи дозволяють утримувати та концентрувати увагу, при цьому отримані дані можуть свідчити про повільне включення в роботу (при неправильному вирішенні перших завдань і правильному вирішенні наступних) або про швидку стомленість уваги, неможливість зберегти її концентрацію (при правильному вирішенні перших завдань і неправильному вирішенні наступних), що дозволяє вчителю коректувати свою роботу в залежності від отриманих результатів.

№ 3. Школярам пропонують без помилок переписати рядки на кшталт:

- 1) АММАДАМА РЕБЕРГЕ АССАМАСА ГЕСКЛАЛЛА ЕССАНЕССАС ДЕТАЛЛАТА
- 2) ЕНАЛССТАДЕ ЕНАДСЛАТ ЕТАЛЬТАРПС УСОКГАТА ЛИММОДОРА КЛАТИМОРА
- 3) РЕТАБРЕРТА НОРАСОТАННА ДЕБАРУГА КАЛЛИХАРРА ФИЛЛИТАДЕРРА
- 4) ГРУММОПД
- 5) ВАТЕРПРООФЕТТА СЕРАФИННЕТАСТОЛЕ ЕММАСЕДАТОНОВ
- 6) ГРАСЕМБЛАДОВУНТ

№ 4. Концентрація уваги та достатньо довге утримання зосередженості досягається в іграх-змаганнях. Перед учнями ставлять завдання уважно розглянути запропоновані предмети. На протязі однієї-двох хв. показують кілька з них (наприклад олівці, запонки, камінці, буси, ручки та ін.). Потім їх ховають і пропонують дітям детально описати кожний предмет, його величину, колір. Цю гру можна проводити за участю самих дітей, тобто розглядувати безпосередньо своїх однокласників та відмічати, які зміни відбулися в їхньому одязі, тощо. Ще один варіант – запропонувати розглянути декілька предметів, потім, після того як діти закривають очі, забрати декілька з них, поміняти місцями чи навпаки, додати.

Блок 4. Вправи на тренування переключення уваги

№ 1. Для тренування переключення уваги використовують вправи, які мають в своїй основі тест "Червоно-чорні таблиці".

Для занять використовуються таблиці з числами чорного і червоного кольору, порядок яких постійно змінюється. Порядок роботи залишається без змін: 1 етап – розглянути таблицю і знайти по порядку всі числа чорного кольору від 1 до 12; 2 етап – розглянути таблицю і знайти всі числа червоного кольору у зворотному порядку від 12 до 1; 3 етап – необхідно по черзі шукати числа чорного кольору в прямому порядку від 1 до 12, а числа червоного кольору у зворотному порядку від 12 до 1.

Після того, як у дитини будуть задовільні результати за запропонованою кількістю цифр, їх число можна збільшити спершу до 16 (і червоних і чорних), а згодом до 24.

Це ж завдання можна модифікувати, замінивши цифри буквами. Наприклад, чорні букви потрібно вписувати в алфавітному порядку, а червоні у зворотному. Оскільки це завдання складніше попередніх, то використовувати його бажано після того, як діти будуть добре справлятися з числовими варіантами, сама ж таблиця повинна складатися не більш як із 9-16 ячеек (тобто кількість чорних букв не перебільшує 8, а кількість червоних – 7).

Коли діти досягають значних успіхів у роботі з вищеописаними таблицями, завдання можна ускладнити.

Діти повинні знаходити на запропонованій їм таблиці червоні і чорні числа поперемінно і записувати тільки букви, відповідні цим числам, при цьому червоні числа повинні знаходити у зворотному порядку, а чорні – у прямому. Перші запропоновані таблиці повинні вміщувати не більше 13 чорних пар чисел-букв та 12 червоних пар чисел-букв. Робота проводиться таким чином:

Червона цифра 12, пишемо букву Р, потім чорна цифра 1, пишемо букву В, далі червона цифра 11, пишемо букву І, чорна цифра 2, пишемо букву Н.

Таблиця до завдання “Червоно-чорні пари”

3-А	11-И	4-С	6-Г	10-Б
5-М	8-Е	2-Н	9-К	4-Ф
12-Р	1-В	8-Ч	8-М	7-Н
7-Ф	5-Б	11-Л	2-Т	10-Е
9-А	3-К	1-В	6-Х	12-И

При успішній роботі дітей кількість пар може бути збільшена до 24 червоних пар чисел-букв та 24 червоних пар чисел-букв.

Блок 5. Вправи на тренування розподілу та вибіркової уваги

№ 1. Серед буквеного тексту вставлені слова. Дитина повинна знайти та підкреслити ці слова.

Бсонцеитранвстірюджиметвікноггшщатмашинапрстиюрозаевнціджарамилрквтсумкалдчеврибай.

№ 2. Необхідно розставити у вільних клітинках квадрата № 2 у зростаючому порядку числа, розставлені у випадковому порядку в 12 клітинках квадрата №1.

У квадраті використовуються числа від 1 до 16, в процесі роботи ряд чисел збільшується до 25, у випадку хороших результатів – до 30-40.

Наступні завдання спрямовані на розвиток умінь сприймати зміст із урахуванням елементів на фоні змісту цілого. Для цього використовуються такі прийоми.

№ 3. Прочитайте слово (щоб встановити його зміст), потім запропонуйте дитині розділити його на склади і, читаючи кожний склад, окремо перевірити, чи він відповідає слову в цілому. Для цієї вправи підбираються різноманітні слова (складні, легкі, середньої складності). Спершу склади необхідно розділити олівцем вертикальною лінією, згодом лінії не ставляться, але склади чітко вимовляються та послідовно перевіряються. З часом поділ на склади стає коротшим та зводиться до наголошування на окремих складах. Наступний етап – слово читається та перевіряється по складам про себе (“перший – правильно, другий – ні, тут пропущено...переставлено...”). Тільки на останньому етапі можна перейти до того, щоб дитина прочитала все слово про себе та дала йому загальну оцінку (правильно – неправильно, якщо неправильно, то чому). Після цього відбувається перехід до читання всієї фрази з її оцінкою, потім всього абзацу.

Разом з “контролем по написанню, необхідно проводити “контроль по змісту” (відповідність окремих слів загальному змісту речення). Робота проводиться аналогічно. Зміст вправ можна розширити за рахунок контролю правильності малюнків, узорів, наборі букв, цифр.

№ 4. Другою вправою, на розвиток вміння аналізувати написані слова, “бачити” букви в них, а в результаті сформувати увагу, є гра, основою якої є тест “коректурна проба”. Для неї беруть старі книжки з великим шрифтом. На протязі 5 хв дітям пропонують викреслити всі букви “а”. Якщо дитина пропускає більше чотирьох букв – вона програла, якщо 4 і менше – виграла. Переможці отримують, наприклад, зелені фішки. Так як грати потрібно кожний день, то підрахунок фішок краще проводити раз на тиждень, в кого більше фішок – нагороджується... Перевірку завдань проводять самі діти – попарно. Якщо вони не помітили пропусків, хоча в цьому віці діти більш критичні до чужих робіт, то це не настільки важливо, головне, що на протязі кількох хвилин дитина буде в стані зосередженості.

Гру можна ускладнити.

Наприклад, закреслювати ту букву, що стоїть першою в рядку.

К р а о м т м л в и с р п н а л ь м т ч д ж р а п н в и к р о ч к т т м и к о

О л и м е а о с т и щ д е ь и о а н в и с ю о т с п в н и к р а м с о д ж и м

Наступний етап – одну букву в ряду закреслювати, іншу підкреслювати.

Наприклад, “е” – викреслюємо, “м” – підкреслюємо:

Г о в о р и л а м и ш к а м и ш ц і – н е х о ч у я ч и т а т и к н и ж к и .

Інший варіант: “Спершу одну букву підкреслюємо, а іншу закреслюємо, потім за командою: “Увага!” робота йде навпаки – першу закреслюємо, другу підкреслюємо”.

№ 5. Схожу вправу можна провести на навчальному матеріалі, запропонувавши учням граматичний аналіз декількох текстів. В тексті необхідно підкреслити однією лінією іменники, двома – прикметники, потім за командою “Увага!” – навпаки: однією – прикметники, двома – іменники, наприклад:

В січні мороз тріскучі	Засіяло сонце
І ввалиться сніг сипучий,	В квітні рихлий сніг стояв
В лютому в віконці	Дзвінки пташки співають

Увага!

Практика показує, що учні молодших класів відносяться до таких занять із великою зацікавленістю та старанням, на яких в якості спеціального навчального завдання ставиться формування уваги, організованості.

В процесі експериментального навчання було з'ясовано, що для успішної корекції та розвитку довільної уваги у дітей молодшого шкільного віку з ТПМ необхідна своєчасна узгоджена співпраця логопеда, вчителя, психолога та вихователя. Найоптимальнішим варіантом організації логопедичної роботи з формування довільної уваги у дітей з ТПМ є включення в щоденні логопедичні заняття окремих завдань з розвитку довільної уваги. При цьому логопедична робота з формування уваги узгоджується зі змістом занять із розвитку мовлення, логоритміки.

Заключне обстеження показало, що в наслідок використання розробленої методики психокорекційної роботи діти почали використовувати більш продуктивний вид тактики під час виконання завдань; стали робити меншу кількість помилок негрубого характеру; оволоділи навичками правильної побудови діяльності, що дозволяє, в свою чергу, говорити про якісні зміни довільної уваги першокласників з ТПМ. Обсяг та концентрація уваги у дітей із ТПМ підвищились на 20%; стан та рівень швидкості орієнтирно-пошукових рухів зору та об'єму уваги також підвищились на 20 %; рівень переключення уваги покращився на 30%; рівень розвитку слухової уваги підвищився на 30%.

Формуючи увагу дитини на заняттях, ми оперували словесними інструкціями і, відповідно, опосередковано впливали на розвиток мовлення.

Отже, отримані дані дослідження переконують, що запропонована нами програма розвитку і корекції уваги є досить ефективною, дає виразні результати і може застосовуватись в практичній діяльності в практичній діяльності в спеціальних навчальних закладах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ануфриев А.Ф., Костромина С.Н. Как преодолеть трудности в обучении детей. Психодиагностические таблицы. Психодиагностические методики. Коррекционные упражнения. – 2-е изд., перераб. – М.: Издательство «Ось-89», 1999. – 224 с. (Практическая психология).
2. Калягин В.А., Овчинникова Т.С. Энциклопедия методов психолого-педагогической диагностики лиц с нарушением речи: Пособие для студентов, педагогов, логопедов и психологов. – СПб.: КАРО, 2004, 432с.
3. Осипова А.А. Общая психокоррекция внимания. Программа для детей 5-9 лет. – М.: ТЦ Сфера, 2004., 104 с.

УДК 376.36

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ЗА СЕМАНТИЧНИМИ ОЗНАКАМИ ПРИ ВИКОНАННІ ЗАВДАНЬ КОНСТАТУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ З ТПМ

Махукова Т.В.

Інститут корекційної педагогіки і психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

В статті здійснюється порівняльний аналіз дій порівняння за семантичними ознаками, узагальнення, диференціації загальноживаних слів та фразеологізмів при виконанні завдань констатувального експерименту молодшими школярами загальноосвітньої та спеціальної мовленнєвої школи.

В статті здійснюється порівняльний аналіз дій порівняння за семантичними ознаками, узагальнення, диференціації загальноживаних слів та фразеологізмів при виконанні завдань констатувального експерименту молодшими школярами загальноосвітньої та спеціальної мовленнєвої школи.

The article made a comparative analysis of the actions of junior school children with speech disorders and without them, who carry out tests by comparing words and idioms in reference to semantic features; carry out their generalization and differentiation in the process of stating the experiment.